

Vlaanderen
is werk

Transities naar ondernemerschap

Samenvatting

27.02.2026

Onderzoek in opdracht van de Vlaamse minister bevoegd voor Werk en het
Departement Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie en Sociale Economie,
in het kader van het VIONA-arbeidsmarktonderzoeksprogramma.

departementwewis.be

DEPARTEMENT
WERK, ECONOMIE
WETENSCHAP, INNOVATIE &
SOCIALE ECONOMIE

INHOUD

Korte samenvatting van het onderzoek (abstract)	3
Doelen van het onderzoek	3
Methoden en data.....	4
Bevindingen	5
Beleidsaanbevelingen.....	6

KORTE SAMENVATTING VAN HET ONDERZOEK (ABSTRACT)

Dit onderzoek analyseert de transitie van niet-werkenden naar zelfstandig ondernemerschap en onderzoekt in welke mate het bestaande ondersteuningsaanbod, met focus op het WSE-instrumentarium (Labo, Jumpstarters en de inmiddels stopgezette transitiepremie), aansluit bij hun noden. Op basis van vijf ontwikkelde persona's en bijhorende customer journeys wordt de diversiteit aan profielen in kaart gebracht van mensen die vanuit een niet-werkende positie de stap naar ondernemerschap zetten of overwegen. De transitie wordt daarbij opgevat als een proces in vijf fasen: bewustwording, oriëntatie, voorbereiding, opstart en de eerste periode na opstart. In elke fase komen specifieke ondersteuningsbehoeften naar voren, waaronder toegankelijke en correcte informatie, maatgerichte begeleiding, een voldoende financieel vangnet, toegang tot financiering en emotionele ondersteuning.

De analyse toont dat Jumpstarters en Labo vooral relevant zijn in de voorbereidingsfase, waar zij zelfvertrouwen, ondernemerscompetenties en inzicht in persoonlijke en financiële haalbaarheid versterken. De meerwaarde verschilt echter naargelang het profiel: voor personen met afstand tot ondernemerschap zijn de trajecten vaak ondersteunend, terwijl ze minder aansluiten bij mensen met gezondheidsproblemen of bij meer zelfredzame profielen, voor wie het generieke VLAIO-aanbod beter kan passen.

Daarnaast blijkt het bredere ondersteuningsveld dat betrokken is bij de volledige transitie naar ondernemerschap sterk versnipperd en onvoldoende op elkaar afgestemd, wat de toeleiding en continuïteit van trajecten bemoeilijkt. Ook de beleidscoherentie schiet tekort, zowel tussen Vlaamse en federale maatregelen als tussen beleidsdomein WSE, VLAIO en VDAB. Het rapport formuleert aanbevelingen om het instrumentarium sterker, gericht en meer samenhangend in te zetten zodat ondernemerschap kan uitgroeien tot een volwaardige activeringspiste.

Keywords

- Ondernemerschap
- Activering
- Prestartertrajecten
- Labo
- Jumpstarters
- Transitiepremie
- Customer journey
- Persona's

DOELEN VAN HET ONDERZOEK

Het doel van de onderzoeksopdracht is driedelig:

- 1) De transitie van werkzoekenden naar zelfstandig ondernemerschap (profiel, verloop, fases, ervaren drempels ...) in kaart brengen;
- 2) De verschillende instrumenten die ondernemerschap stimuleren, en specifiek het instrumentarium van het beleidsdomein Werk en Sociale Economie (WSE), aftoetsen aan de noden, drempels en beweegredenen in het kader van de transitie naar ondernemerschap;
- 3) Tot beleidsadviezen en beleidsaanbevelingen komen.

Verduidelijking van de kernbegrippen

- Transitie naar ondernemerschap: de overgang van een niet-werkende positie (werkloosheid, inactiviteit, ziekte) naar zelfstandig ondernemerschap.
- Bewegingskapitaal: persoonlijke en professionele hulpbronnen om de transitie te maken: kennis, vaardigheden, attitudes, maar ook zelfkennis en persoonlijke ingesteldheid, verwachtingen en interesses.
- Persona's en customer journeys: analytische profielen die typische transitiepaden en noden in kaart brengen.
- WSE-instrumentarium: beleidsinstrumenten binnen Werk en Sociale Economie gericht op ondersteuning van werkzoekenden naar ondernemerschap (Labo, Jumpstarters, transitiepremie).
- Labo: Voorbereidingstraject voor niet-werkenden dat toelaat een ondernemingsidee in een veilige context uit te testen binnen een activiteitencoöperatie, met behoud van uitkering.
- Jumpstarters: Begeleidingstraject voor niet-werkenden met een ondernemersambitie, opgebouwd rond een haalbaarheids- en realisatiefase, met focus op het uitwerken van een ondernemingsplan, het versterken van ondernemerscompetenties en gerichte toeleiding naar opstart (met ook aanbod voor anderstaligen).
- Transitiepremie: (Vanaf 1 januari 2026 stopgezette) Vlaamse financiële steunmaatregel die niet-werkende werkzoekenden die een eigen zaak in hoofdberoep willen opstarten, tijdelijk een aanvullende inkomensondersteuning bood in de opstartfase, bedoeld om het financiële risico van de transitie te beperken.

METHODEN EN DATA

Het onderzoek combineerde meerdere methoden:

- **Deskstudie** van beleidsdocumenten, evaluaties en wetenschappelijke literatuur.
- **3 verkennende helikopterinterviews** met WEWIS, VDAB en VLAIO.
- **9 focusgroepen** met intermediaire actoren (o.m. VDAB, GTB, Syntra, aanbieders Labo, aanbieders Jumpstarters, aanbieders andere prestarterstrajecten, CVO's).
- **40 diepte-interviews** met personen die de stap naar ondernemerschap zetten of overwogen.

- **Workshop met beleids- en veldactoren** ter validering van conclusies en formulering van aanbevelingen.

Keywords

- Mixed-methods
- Diepte-interviews
- Focusgroepen
- Design thinking
- Persona's
- Customer Journeys

BEVINDINGEN

Het onderzoek bracht inzicht in de **doelgroep en hun noden**. Er werden vijf persona's en bijhorende customer journeys ontwikkeld van mensen die van een niet-werkende positie de transitie naar ondernemerschap maken. Deze tonen hoe uiteenlopende profielen de stap naar ondernemerschap zetten of overwegen. We onderscheiden vijf fasen in de transitie van niet-werken naar ondernemerschap: bewustwording en motivatie, oriëntatie en keuze, voorbereiding, opstart en eerste periode na opstart. In elke fase ervaren personen specifieke noden, waaronder ruimte voor reflectie, toegankelijke en correcte informatie, maatgerichte begeleiding, een voldoende financieel vangnet, toegang tot financiering en emotionele ondersteuning.

Het onderzoek analyseerde de **relevantie** van het instrumentarium. In de fasen van bewustwording en oriëntatie is de toeleiding naar ondernemerschap sterk afhankelijk van een breed maar versnipperd veld van begeleiders, waardoor niet alle potentiële kandidaten tijdig en correct worden geïnformeerd of doorverwezen. Gespecialiseerde ondernemerschapsconsulenten bij VDAB en GTB vormen een belangrijke meerwaarde, maar hun impact wordt beperkt door complexe regelgeving, capaciteitsbeperkingen en een gebrek aan overzicht over het volledige aanbod. In de voorbereidingsfase spelen Jumpstarters en Labo een duidelijke rol in het versterken van zelfvertrouwen, ondernemerscompetenties en inzicht in financiële haalbaarheid, met specifieke sterktes zoals experimenteerruimte (Labo) en een aanbod voor anderstaligen (Jumpstarters). Tegelijk blijven er lacunes, onder meer inzake maatwerk, sectorspecifieke ondersteuning, combineerbaarheid met herstel en financiële voorspelbaarheid. Na de opstart is de nazorg beperkt en ontbreekt een structurele koppeling met het bredere ondernemersnetwerk. Het wegvallen van de transitiepremie en de beperkte toegang tot financiering verhogen bovendien het financiële risico, waardoor een eigen financiële buffer steeds bepalender wordt voor de slaagkansen van de transitie.

Inzake **coherentie**, komt uit het onderzoek naar voor dat het bredere ondersteunings- en begeleidingsaanbod betrokken in de gehele transitie naar ondernemerschap versnipperd is, waardoor zowel intermediären als kandidaten het overzicht verliezen en er onvoldoende stroomlijning is overheen het volledige traject. Er wordt onvoldoende verbinding gemaakt met het algemene begeleidings- en bemiddelingsaanbod dat in de eerste fasen aan zet is,

waardoor potentiële kandidaten niet systematisch worden bereikt of correct toegeleid. Vanaf de opstartfase ontbreekt dan weer een structurele koppeling met het bredere ondersteuningsaanbod voor ondernemers. Ook in de voorbereidingsfase zelf kan de coherentie sterker. Jumpstarters en Labo onderscheiden zich wel door hun gratis instap, langere looptijd en aandacht voor (her)opbouw van zelfvertrouwen, met bijkomende sterktes zoals experimenteerruimte in Labo en een aanbod voor anderstaligen in Jumpstarters, maar hun positionering ten opzichte van elkaar en van andere prestartertrajecten is voor externen niet altijd duidelijk genoeg, wat de juiste toeleiding bemoeilijkt. Bovendien wringt de beleidscoherentie: de trajecten zijn nog niet aangepast aan de beperking van werkloosheidsuitkeringen in de tijd, de federale Springplank sluit niet goed aan op Vlaamse instrumenten, en tussen beleidsdomein WSE, VLAIO en VDAB ontbreekt structurele afstemming rond ondernemerschap als activeringspiste waardoor samenwerking vaak ad hoc en projectmatig blijft.

BELEIDSAANBEVELINGEN

Op basis van de bevindingen werden aanbevelingen geformuleerd t.a.v. volgende actoren:

- Het Vlaams beleid
- VDAB en VLAIO
- De uitvoerders van Jumpstarters en Labo

Aanbevelingen t.a.v. het Vlaams beleid

We formuleren onderstaande aanbevelingen voor het Vlaams beleid, waarbij aanbeveling 6 en 7 ook specifiek de medewerking van het federaal beleid vereisen.

1. Maak een expliciete beleidskeuze over ondernemerschap als activeringspiste
2. Bepaal een duidelijke positionering van het WSE instrumentarium
3. Maak de instapkost overheem alle prestarterstrajecten voor niet-werkenden gelijk
4. Verduidelijk rolverdeling in de transitie naar ondernemerschap
5. Organiseer duidelijke regie over de transitie naar ondernemerschap
6. Versterk het activeringsbeleid richting ondernemerschap met een aangepast kader voor mensen met gezondheidsproblemen
7. Ga in gesprek met het federale beleidsniveau over een meer coherente inzet van de Springplankmaatregel
8. Zorg voor toegankelijke alternatieve financieringshefbomen voor startend ondernemerschap

Aanbevelingen t.a.v. VDAB en VLAIO

We formuleren aanbevelingen voor de overheidsagentschappen VDAB (aanbeveling 1 t.e.m. 5), VLAIO (aanbeveling 6) en de beide samen (aanbevelingen 7 en 8). Voor een deel zijn deze aanbevelingen een operationele doorvertaling van de aanbevelingen gericht op het Vlaams beleid.

VDAB

1. Maak van ondernemerschap een volwaardige activeringspiste
2. Versterk de interne en externe bekendheid van het ondernemerschapsteam van VDAB en GTB
3. Garandeer een toeleiding op maat door de toeleiding naar opleidings- en ondersteuningstrajecten te verbreden naar het volledige aanbod aan opleidingen en prestartertrajecten
4. Neem een regierol op over de transitie van niet-werken naar ondernemerschap
5. Erken het belang van het ondernemerschapsteam van VDAB en GTB om van ondernemerschap een succesvolle activeringspiste te maken

VLAIO

6. Maak informatie over ondersteuning bij ondernemerschap overzichtelijk en toegankelijk voor starters met een kwetsbaar profiel

VDAB en VLAIO

7. Versterk de samenwerking tussen VDAB en VLAIO om zowel de activering als het ondernemerschap in Vlaanderen te versterken
8. Zorg voor passend sturingskader voor het instrumentarium specifiek gericht op niet-werkenden die ondernemerschap verkennen

Aanbevelingen t.a.v. de aanbieders van Jumpstarters en Labo

We formuleren tot slot aanbevelingen voor de aanbieders van Jumpstarters en Labo, die uiteraard samenhangen met het sturingskader dat uitgewerkt wordt door het departement WEWIS, VDAB en VLAIO.

1. Organiseer een grondige screening en intake
2. Maximaliseer de relevantie via een flexibel en modulair ondersteuningstraject
3. Voorzie doorlopende en tijdige haalbaarheidsevaluaties
4. Versterk de samenhang door actieve verbinding met het bredere begeleidingsveld
5. Stem intensiteit en tempo af op specifieke profielen, waaronder mensen in herstel
6. Monitor de doelgroep, de trajecten, de sectoren en de resultaten en installeer een structurele kwaliteitswerking

